

Te volgen Beheerstrategie VALA 2016

Leefgebieden:

1. Open grasland
2. Natte dooradering
3. Droge dooradering
4. Agrarisch waterbeheer

Er is een aangepaste kaart 2016 met begrenzing leefgebieden beschikbaar (nieuwe IMNA-laag).

Doelsoorten voor de Achterhoek

In bijlage 1 staan alle gidssoorten uit het Natuurbeheerplan, aangevuld met enkele 'Achterhoekse' soorten waar het collectief VALA het ANLb voor wil inzetten. Er is uit deze lijst een selectie gemaakt van soorten waar de eerst komende jaren in de Achterhoek de focus op zal komen te liggen. In onderstaande tabel staan per leefgebied deze doelsoorten benoemd.

Tabel 1. Leefgebieden en de te beschermen soorten

Leefgebied	Te beschermen doelsoorten
Open grasland	Kwartelkoning
Droge dooradering	Patrijs, Kneu, Kerkuil, Steenuil, Geelgors, Laatvlieger, Blauwe Kiekendief (nbrv), Braamsluiper, Grauwe Klauwier, Grote lijster, Houtduif, Keep (nbrv), Ransuil, Ringmus, Roek, Spotvogel, Torenvalk, Zomertortel, Veldleeuwerik, Boomkikker, Kamsalamander
Natte dooradering	Bunzing, Hermelijn, Rosse vleermuis, Koekoek, Tureluur, Boomkikker, Poelkikker, Kamsalamander, Knoflookpad, Rugstreeppad, Beekprik, Bittervoorn, Grote modderkruiper, Bosbeekjuffer, Gevlekte witsnuitlibel
Agrarisch waterbeheer	Zie 4 Agrarisch waterbeheer

Alle beheerfuncties zijn al in meer of mindere mate aanwezig. Wat we nu missen of onvoldoende aanwezig is in het Achterhoekse landschap voor het realiseren van onze doelen zijn de volgende punten:

- Goede voortplantingsbiotopen door o.a. achterstallig hakhoutbeheer en poelonderhoud.
- In de graslanden vinden we onvoldoende structuur, te veel wordt op hetzelfde tijdstip en in zijn geheel gemaaid. Daardoor is er onvoldoende oppervlakte met structuurrijk grasland in het broedseizoen.
- Onvoldoende foerageergebieden met aanbod van zomer- en wintervoedsel.
- Onvoldoende samenhang tussen bovengenoemde punten. In veel gebieden ontbreekt de gewenste connectiviteit.

1 Beheerstrategie Open grasland

Het leefgebied Open grasland is in de Achterhoek slechts beperkt tot een aantal graslandpercelen in de IJsseluitwaarden. In dit leefgebied zal vooral ingezet worden op kruidenrijkdom in combinatie met later maaien voor de kwartelkoning. Dit vergt vaak last minute maai-beheer, daar waar de kwartelkoning vaak pas in juni neerstrijkt. Daarnaast zal er naar gestreefd worden om de kruidenrijkdom van de percelen of perceelsranden te vergroten, zodat het aanbod van insecten zal toenemen.

Deelgebieden: IJsseluitwaarden

Doelsoorten: Kwartelkoning

Voorwaarden en maatregelen

- Maaidata aanpassen op aanwezigheid van de kwartelkoning. Uitstel maaidatum en beweiding tot na 1 juli. Afspraken maken met beheerders over last minute beheer op moment dat duidelijk is dat er kwartelkoningen aanwezig zijn.

- Vergroten van de kruidenrijkdom van de percelen of perceelsranden door enerzijds verschrallingsbeheer en keuze maaitijdstip en anderzijds door gerichte maatregelen als in- en doorzaai met inheemse kruiden. Doorzaai zou op perceelsniveau mogelijk zijn, alleen daar waar al voldoende verschralld is en alleen op advies van VALA. Nieuw inzaai beperken tot perceelsranden, met een door VALA geadviseerd mengsel.

In te zetten pakketten Open grasland:

- 5 Kruidenrijk grasland
- 13 Botanisch waardevol grasland (zowel percelen als randen)

2 Beheerstrategie Droge dooradering

Graslandbeheer

Graslandbeheer in de Achterhoek zal vooral gericht moeten zijn op faunadoelen: voedsel, dekking en nestgelegenheid voor doelsoorten. Dus een beheer gericht op een diversiteit aan bloeiende grassen en kruiden. Alleen een botanisch doelstelling zoals in het verleden is niet meer aan de orde. Botanisch beheer in dienste van verbetering leefgebied van doelsoorten.

Deelgebieden: Rond en aansluitend aan natuurgebieden en landgoederen.

Doelsoorten: Zie tabel 1 en bijlage 1.

Voorwaarden en maatregelen:

- Beoordeling vooraf in het veld is vereist.
- Perceelbeheer zoveel mogelijk omzetten in randenbeheer.
- Voortzetting van bestaand botanisch beheer van aaneengesloten percelen van > 1 ha is niet meer mogelijk, tenzij het om zeer bijzondere graslandvegetaties gaat én wanneer er struweelranden of andere lijnvormige elementen worden aangelegd zodat een perceel in kleinere percelen wordt opgedeeld. In alle gevallen dient het perceel een meerwaarde te geven voor de doelsoorten in het betreffende gebied. Dus geïsoleerd gelegen percelen, zonder samenhang met andere landschapselementen kunnen niet voortgezet worden.
- Aanwezige bestaande landschapselementen die een perceel verdelen in kleinere percelen dienen hersteld te worden indien ze in slechte staat verkeren (opvullen van gaten in de beplanting). Bekijk hiervoor de mogelijkheden binnen de Subsidieregeling Landschap van de gemeenten en provincie.
- Nieuwe percelen botanisch beheer kunnen alleen worden afgesloten voor max. 1 ha, wanneer ze een meerwaarde geven in het betreffende gebied en al een grote diversiteit aan grassen en kruiden hebben.
- Percelen grenzen voor max. één zijde aan gangbaar gebruikt cultuurland. De overige zijden worden begrensd door een houtopstand (bosje, singel, houtwal, struweel, heg e.d.), struweelrand, watergang of weg(berm).
- Randenbeheer alleen mogelijk wanneer deze al voldoen aan het minimale aantal indicatorsoorten.
- Randenbeheer bij voorkeur in combinatie met watergangen en houtopstanden, waarbij slecht 25% van de oppervlakte aan de noordkant van een houtig element gelegen mag zijn.
- Stimuleren van nieuw inzaai (eventueel doorzaai) van perceelsranden (op kosten van de deelnemer) met kruidenrijke weidemengsels. VALA bepaalt welk weidemengsel gebruikt moet worden.
- De deelnemers wijzen op de aanvullende beheervoorschriften over gefaseerd maaien en/of winterstroken laten staan.

In te zetten pakketten graslandbeheer:

- 5 Kruidenrijk grasland
- 13 Botanisch waardevol grasland
- 24 Struweelrand

Akkerlandbeheer

Voor akkerlandbeheer wordt sterk ingezet op het realiseren van kruidenrijke akkerranden in combinatie met graanteelt en stoppelvelden omdat deze sterk bijdragen aan het vergroten van het foerageergebied voor veel doelsoorten, met name akkervogels. Ervaringen uit projecten als de GLB pilot Winterswijk en "Samen voor de

Patrijs Aalten" laat zien dat deze randen zeer effectief zijn in het vergroten van het leefgebied voor akkervogels en in het bijzonder die van de patrijs.

Deelgebieden: Halfopen kleinschalige cultuurlandschappen, bij voorkeur daar waar bestaande populaties van de patrijs voorkomen.

Doelsoorten: patrijs, gele kwikstaart, geelgors, veldleeuwerik, keep (nbrv), blauwe kiekendief (nbrv), kneu, knoflookpad, zomertortel.

Voorwaarden en maatregelen:

- Pakket kruidenrijke akker mogelijk op max. 3 ha.
- Bij voorkeur wordt ingezet op de teelt van zomergraan in combinatie met stoppelvelden, de stoppel dient dan tot 1 maart van het volgend jaar te blijven staan.
- Bij wintergranen de deelnemers adviseren/stimuleren direct na de oogst een groenbemester in te zaaien. Bij voorkeur gele mosterd of een mengsel van grassen en vlinderbloemigen die in de herfst dan nog in bloei komen. Vooral in deze periode van het jaar is alles geoogst en uitgebloeid en dan zijn bloeiende mostervelden zeer functioneel voor o.a. bijen en zweefvliegen.
- Inzaai kruidenrijke akkerranden bij voorkeur in combinatie met watergangen en houtopstanden. Daarbij mag slechts 25% van de oppervlakte aan de noordzijde van een houtige element gelegen zijn.
- Als zaadmengsel zijn alleen akkerkruidenmengsels die VALA aanbiedt toegestaan.

In te zetten pakketten akkerbeheer:

- 18 Kruidenrijke akker
- 19 kruidenrijke akkerranden

Landschapsbeheer

Voor landschapsbeheer willen we ecologisch landschapsonderhoud centraal coördineren en alleen belonen bij daadwerkelijke uitvoer. Dit is voor ons een belangrijk uitgangspunt en verhoogd de doelmatigheid. Het weer in hakhoutbeheer nemen van houtopstanden is een belangrijk uitgangspunt en zal bijdragen aan vergroting van de diversiteit aan vogels, zoogdieren en insecten.

Deelgebieden: Halfopen kleinschalige landschappen, voor daar waar deze als verbinding tussen natuurgebieden en landgoederen kunnen fungeren.

Doelsoorten: Zie tabel 1 en bijlage 1.

Voorwaarden en maatregelen:

Voor alle landschapselementen streven we naar voldoende connectiviteit met andere elementen, zoals kruidenrijke akker- en graslandranden en natuurgebieden. In een half open landschap hebben een rij knotbomen natuurlijk ook een waarde voor bijvoorbeeld een soort als de steenuil.

Pakket 20 hakhoutbeheer en 23 struweelhagen

- Een houtwal, elzen- of houtsingels en struweelhagen zijn vrij liggende lijnvormige en aaneengesloten landschapselementen. M.a.w. er moet een harde grens aanwezig zijn (sloot of pad) of grenzen aan een andere eigenaar (dit zoals de NVWA dat ziet).
- Zowel bij voortzetting van beheer van deze landschapselementen als bij nieuw af te sluiten beheer, altijd met de deelnemers komen tot aanvullende maatregelen zoals: aanleg kruidenrijke akkerranden of weideranden in de nabijheid van het element of het verplaatsen van het raster zodat een struweelrand tot ontwikkeling kan komen (zoom/mantel). Aanwezig zijn van botanisch grasland of graanpercelen kan ook voldoende zijn.
- Er moet een voldoende dichtheid en connectiviteit aan landschapselementen aanwezig zijn.

Pakket 22 knip- en scheerheg

- Alleen afsluiten rond boomgaarden en als perceelscheiding en niet als alleen erfafscheiding.

Pakket 24 struweelrand

- Het verplaatsen van het raster langs een landschapselement zodat een struweelrand tot ontwikkeling kan komen (zoom/mantel) is één van de mogelijkheden om een landschapselement op te waarderen.

Pakket 25 knotbomen

- Indien begrenst: knotwilgen, -elzen en -essen plaatsen onder Natte dooradering samen met eventueel poelen, elzensingels en vochtig en nat hakhoutbosjes.
- Bij afsluiten beheer proberen rijen van knotbomen weer te herstellen (via regeling landschap) daar waar het geen aaneengesloten rij meer betreft.

- Knotbomen in combinatie met een sloot of greppel en aan weerszijden afgerasterd hebben de voorkeur. Zo heb je de combinatie van ruigte (wellicht wat struikopslag) en houtopstand.

Pakket 26 boomgaarden

- Beheer van boomgaarden alleen afsluiten als het gecombineerd kan worden met extensief graslandbeheer (dus geen gazonbeheer) en bij voorkeur in combinatie met andere landschapselementen als een poel, knotbomen en knip- en scheerheggen of struweelhagen. Een boomgaard die beweidt wordt heeft voorkeur, mest trekt insecten voor zwaluwen en de steenuil. Voorkom dat we erven financieren, de boomgaard moet in een landelijke context liggen en daarop aansluiten.
- Indien geen geschikt nestgelegenheid voor steenuilen voorhanden zijn, bespreek (en regel) de plaatsing van een steenuilenkast (is een aanvullende beheervoorschrift).

Pakket 27 hakhoutbosje en 29 bosje

- Het beheer van bosjes (hakhout) zal vooral gericht zijn op de randen. Vooral aan de zuidzijde inhammen creëren, dit levert voor fauna (insecten) veel op.
- Omdat het hier gaat om een relatief duur pakket beperken we ons tot het afsluiten van het pakket 27 hakhoutbosje tot de kleinere bosjes van enkele aren, anders het plaatsen onder pakket 29 bosje.
- Het betreft hier vnl. droog hakhoutbos. Vochtig en nat hakhout zoals elzenbosjes bij voorkeur en indien begrenst onder Natte dooradering plaatsen.

In te zetten pakketten landschapsbeheer:

- 9 Poel en klein historisch water
- 20 Hakhoutbeheer
- 22 Knip- en scheerheg
- 23 Struweelhaag
- 24 Struweelrand
- 25 Knotbomen
- 26 Half- en Hoogstamboomgaard
- 27 Hakhoutbosje
- 29 Bosje

3 Beheerstrategie Natte dooradering

Graslandbeheer

Hier gaat het om de vochtige en natte graslandvegetaties en graslandjes rond poelen, hier staat graslandbeheer in dienst van amfibieën. Verder betreft het vochtige graslanden ten behoeve van weidevogels.

Deelgebieden: gebied rond Zieuwent waar de knoflookpad nog voorkomt en potentieel geschikte gebieden waar deze soort in het recente verleden voorkwam, zoals de rivierduinen langs de Oude IJssel. Rond en aansluitend aan natuurgebieden en landgoederen. Weidevogelgebieden het Meddose en het Eibergse veld.

Doelsoorten: boomkikker, kamsalamander, knoflookpad, grutto, graspieper, tureluur en wulp.

Voorwaarden en maatregelen: Zie Graslandbeheer droge dooradering.

In te zetten pakketten graslandbeheer:

- 5 Kruidenrijk grasland
- 10 Natuurvriendelijk oever
- 13 Botanisch waardevol grasland nat

Akkerlandbeheer

Akkerbeheer in de Natte dooradering staat in dienst van de knoflookpad. Een absolute voorwaarde voor deze (grotendeels ondergronds levende) soort is de aanwezigheid van open zandplekken omringd door vegetatie. Het zand moet een zodanige structuur hebben, dat het goed vergraafbaar is. Ook extensief bewerkte akkers (bijv. asperge, aardappelen en extensieve graanakkers) en volks- en moestuinen voldoen hieraan.

Deelgebieden: gebied rond Zieuwent waar de knoflookpad nog voorkomt en potentieel geschikte gebieden waar deze soort in het recente verleden voorkwam, zoals de rivierduinen langs de Oude IJssel.

Doelsoorten: knoflookpad.

Voorwaarden en maatregelen:

- Akkerbeheer (kleinschalig percelen < 1 ha of randen en overhoekjes) alleen zinvol in de directe nabijheid van poelen, landschapselementen en/of bosjes.
- Verder zie Akkerbeheer droge dooradering.

In te zetten pakketten akkerbeheer:

- 18 Kruidenrijke akker
- 19 kruidenrijke akkerranden

Landschapsbeheer

Voor landschapsbeheer willen we ecologisch landschapsonderhoud centraal coördineren en alleen belonen bij daadwerkelijke uitvoer. Dit is voor ons een belangrijk uitgangspunt en verhoogd de doelmatigheid. Het weer in hakhoutbeheer nemen van houtopstanden is een belangrijk uitgangspunt en zal bijdragen aan vergroting van de diversiteit aan vogels, zoogdieren en insecten.

Deelgebieden: Halfopen kleinschalige landschappen, voor daar waar deze als verbinding tussen natuurgebieden en landgoederen kunnen fungeren en in gebieden waar boomkijkers voorkomen.

Doelsoorten: boomkikker.

Voorwaarden en maatregelen:

Voor alle landschapselementen geldt dat er voldoende connectiviteit moet zijn met andere elementen en natuurgebieden. Geïsoleerde elementen met weinig samenhang met andere 'natuur' komen niet in aanmerking voor beheer.

- Rond poelen vooral inzetten of struweelhagen en hakhoutbeheer (singels en bosjes) op elzenopstanden.
- Verder zie landschapsbeheer droge dooradering.

In te zetten pakketten landschapsbeheer (vet gedrukte pakketten voorkeur):

- **9 Poel en klein historisch water**
- **20 Hakhoutbeheer met name elzensingels**
- 23 Struweelhaag
- 24 Struweelrand
- **25 Knotbomen**
- **27 Hakhoutbosje: vochtig en nat hakhoutbosje**
- 29 Bosje

4 Beheerstrategie Agrarisch waterbeheer

Bij Agrarisch waterbeheer zetten we in op botanisch graslandbeheer van de maaipaden langs HEN, SED en KRW watergangen. Naast vergroten van de biodiversiteit dienen de graslandranden langs de watergangen als buffer tegen uitspoeling van meststoffen en drift van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlakte water.

Verwerken van organisch materiaal van sloottalud en sloot op maïsbouwlanden draagt bij aan verbetering van het organische stofgehalte van de bouwlanden en daarmee buffering van vocht en mineralen van de bodem.

Deelgebieden: Zie kaart begrenzing Agrarisch waterbeheer 2016.

Doelsoorten: Afhankelijk van het gebied waarin de watergangen zijn gelegen. In open gebieden zijn weidevogels en akkervogels de doelsoorten en eventueel bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper en moerassprinkhaan. In besloten gebieden kunnen dat beekprik en bosbeekjuffer zijn.

Voorwaarden en maatregelen:

- Uitbreiding van agrarisch waterbeheer is mogelijk en wenselijk. We richten ons daarbij eerst op eventuele trajecten waar al 4 meter brede maaipaden aanwezig zijn, alvorens de watergangen te pakken met maaipaden kleiner dan 4 meter. Omdat alleen aaneengesloten trajecten van dam tot dam mogelijk zijn, is goede inbedding en aansluiting bij al bestaande ecologisch structuren minder goed mogelijk.

In te zetten pakketten:

- 13c4 Agrarisch waterbeheer

Bijlage 1 Doelsoorten ANLb collectief VALA

<i>vogels</i>		<i>vissen</i>	<i>dagvlinders</i>
Blauwe kiekendief (nbrv)	Kneu	Beekprik	Bont dikkopje
Boerenwaluw	Koekoek	Bittervoorn	Grote weerschijnvlinder
Boompieper	Kramsvogel	Grote modderkruiper	Iepenpage
Braamsluiper	Kwartelkoning	Kleine modderkruiper	Keizersmantel
Draaihals	Matkop		Kleine ijsvogelvlinder
Ekster	Nachtegaal		
Geelgors	Ortolaan	<i>amfibieën</i>	
Gekraagde roodstaart	Patrijs	Boomkikker	<i>libellen</i>
Gele kwikstaart	Ransuil	Heikikker	Bosbeekjuffer
Grasmus	Ringmus	Kamsalamander	Gevlekte witsnuitlibel
Graspieper	Roek	Knoflookpad	
Grauwe gors	Roodborsttapuit	Poelkikker	<i>sprinkhanen</i>
Grauwe klauwier	Scholekster	Rugstreeppad	Gouden sprinkhaan
Grauwe vliegenvanger	Spotvogel		Moerassprinkhaan
Grote lijster	Spreeuw	<i>reptielen</i>	Zompsprinkhaan
Grutto	Steenuil	Hazelworm	
Heggenmus	Torenvalk	Levendbarende hagedis	
Hop	Tuinfluiter	Zandhagedis	
Houtduif	Tureluur		
Huiswaluw	Veldleeuwerik	<i>zoogdieren</i>	
Keep (nbrv)	Wilde eend	Bunzing	nbrv = niet broedvogel
Kerkuil	Witte kwikstaart	Hermelijn	primaire doelsoorten provincie Gelderland
Kievit	Wulp	Laatvlieger	secundaire doelsoorten provincie Gelderland
	Zomertortel	Rosse vleermuis	door VALA toegevoegde soorten